

REDACTIEZEILBOOT

WATERKAMPIOEN
de Marina

BUIGEN

TEKST JAN BRIEK | FOTO'S BERTEL KOLTHOF EN MAARTEN STOLP

Het stelselmatig afbreken van je boot gaat je niet in je kouwe kleren zitten. Gelukkig stelde houtbouwer en restaurateur Benno Rexwinkel ons af en toe gerust met een spreuk uit 'Houtbouwers Tegelwijsheden'. 'Na een tijd van breken, komt een tijd van bouwen' is er daar één van. En hoewel we na een dag hakken, breken en zagen wel eens dachten dat er van 'bouwen' maar weinig terecht zou komen, kwam toch die dag van het verlossende telefoontje uit Zwijndrecht: 'Het is tijd voor de nieuwe spanten'. Als kinderen zo blij waren we. Al is het dan een klus die onze pet een beetje te boven gaat. Veel verder dan klinknagels uithalen en schroeven indraaien komen we dit keer niet. Makkelijk werk, maar ook heel belangrijk natuurlijk.

In eerste instantie zouden we alleen die spanten vernieuwen die ook echt vernieuwd moesten worden: de gebroken en deels weggerotte exemplaren. Maar toen we eens gingen tellen, betekende dat bijna driekwart van alle spanten. Dus lag het voor de hand om ze er dan maar allemaal uit te halen. Dat maakte bovendien het werk daarna een stuk eenvoudiger: de nieuwe spanten kunnen er namelijk voorlopig nog uit, zodat we ze op ons gemak kunnen schuren en lakken. En natuurlijk halen we niet alle spanten er in één keer uit; dan zou de romp als het ware 'uitzakken'. En dan ben je pas écht ver van huis. (Of: nog verder.)

NIEUWE SPANTEN

OF BARSTEN

Voor er nieuwe spanten in kunnen, moeten natuurlijk eerst de oude eruit. Dat gebeurt weinig subtiel. Met de haakse slijper worden de dopjes van de klinknagels geslepen, daarna kunnen de klinknagels met een doorslag naar buiten worden getikt. 't Is niet moeilijk, maar kost wel veel werk; om de spanten vast te zetten zijn immers honderden klinknagels gebruikt.

REDACTIEZEILBOOT

Zomaar als een dolle de nagels eruit slaan, is natuurlijk ook weer niet de bedoeling. Je moet aan de buitenkant de klappen opvangen om te voorkomen dat de nagel inclusief een stukje huidgang eruit splintert. Wij doen dat met een zware hamer en de dop van een dop-sleutel die precies over de nagelkop past. Nagels verwijderen moet dus altijd met z'n tweeën. En dat is wel zo gezellig - ware het niet dat je door een boot van elkaar gescheiden bent.

Ook het eruithalen van de doorgeslagen nagels moet met beleid gebeuren. Met een nijptang en een dun stukje hout: om 'moeten' in het hout te voorkomen. Die indrukken in het hout zie je later altijd terug. Als alle nagels eruit zijn, kunnen de spanten uit de boot worden gehaald. Als ze eruit zijn, kunnen we de binnenkant van de huid alvast schoonmaken en schuren.

NIEUWE SPANTEN

Voor wie het bovenstaande niet duidelijk is, hier een stukje aanschouwelijk onderwijs. Boven de nagel die stomweg naar buiten is geslagen. Onder de met beleid en overleg doorgeslagen nagel. Dat is toch een heel verschil. Wie niet voorzichtig te werk gaat, krijgt later een hoop - nóg meer - reparatiewerk.

In de tussentijd 'kookt' Benno de nieuwe spanten. Het materiaal: Amerikaans wit eiken dat door hem alvast is geschaaft en op maat gemaakt: 28 x 22 millimeter. Alleen de lengte klopt nog niet: ze worden pas gezaagd als ze in de romp zijn geplaatst. Waar nodig zijn ze voorzien van een schuin kantje, zodat ze in de uitsparingen passen die daarvoor in de kielbalk zijn gemaakt. Benno houdt het op koken in plaats van stomen. Het risico van stomen is dat er te veel water aan het hout wordt onttrokken, waardoor het bros wordt en breekt als je het gaat buigen. De koker is overigens een gewone stalen buis met een wasmachine-element om het water te verwarmen. De kooktijd voor de spanten is ruim een uur.

REDACTIEZEILBOOT

Collega Jan Fraterman gebruikt die tijd om de gaatjes waaruit de klinknagels zijn gekomen alvast te vullen met schroeven. Als de spanten namelijk in de romp zijn gebogen, moeten ze direct met schroeven - tijdelijk - worden vastgezet zodat ze in vorm blijven.

NIEUWE SPANTEN

Spanten buigen is een staaltje beter hand- én voetenwerk. Het hout wordt weliswaar buigbaar en flexibel, maar toch niet veel buigzamer en flexibeler dan de gemiddelde gummiknuppel. Een beetje kracht komt er dus nog wel bij kijken. Bovendien moet je snel zijn: als de spanten beginnen af te koelen, wordt de elasticiteit direct minder. Binnen een minuut moeten ze toch wel op hun plaats zitten. Lukt dat niet, dan kun je ze niet meer gebruiken. Al met al een karweitje voor de specialist. En dan nog gaat het wel eens mis. Je houdt namelijk het risico dat de draad van het hout 'uit' de spant loopt als je hem buigt (als je de spant in een bocht buigt, wil de houtnerf als het ware 'rechtdoor'). Het resultaat: het hout splijt en je spant is onbruikbaar.

Al zijn een paar extra handen om te helpen natuurlijk altijd welkom.

Als het nieuwe spant erin zit, moet het direct worden vastgeschroefd. Een tijdelijke verbinding: als de spanten straks klaar zijn (geschuurd en gelakt) worden ze alsnog geklonken.

De finishing touch: de tegenoverliggende spanten worden met een lijn aan elkaar gebonden om te zorgen dat de verkregen ronding in het hout er ook tijdens de periode van afkoeling goed in blijft zitten. ✂

